

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินชีวิตของมนุษย์มีทั้งทางโลกและทางธรรม แต่ไม่ว่าจะดำเนินชีวิตอย่างไรก็ตามย่อมมุ่งแสวงหาความสุขสบายในชีวิตด้วยกันทั้งนั้น เนื่องด้วยชีวิตของมนุษย์โดยธรรมชาติต้องการกิน นอน สืบพันธุ์ ส่งผลให้มนุษย์มีความต้องการในปัจจุบัน ๔ และชีวิตของคนเราจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วย ปัจจัย ๔ ประการ ได้แก่ (๑) ความต้องการอาหารหล่อเลี้ยงชีวิต (๒) ความต้องการที่อยู่อาศัย (๓) ความต้องการเครื่องนุ่งห่ม (๔) ความต้องการยารักษาโรค^{*}

การบริโภคของมนุษย์ในปัจจุบันนี้ มิได้เป็นไปเพื่อสนองตามความต้องการตามธรรมชาติ ของมนุษย์เท่านั้น แต่กลับ เป็นการสร้างความต้องการ หรือความอยากเพื่อให้มนุษย์บริโภคให้มากที่สุด มนุษย์กลายเป็นทาสของวัตถุ การบริโภคในปัจจุบันจึงไร้ขอบเขต ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทำลายสภาวะแวดล้อมของโลกลงอย่างรวดเร็ว เกิดความแตกต่างในมาตรฐานการดำรงชีวิตระหว่างคนร่ำรวยกับคนยากจนและระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศด้อยพัฒนาอย่างมหาศาล หากเราหันกลับไปทบทวนถึงเป้าหมายการบริโภคดั้งเดิมของมนุษย์ ก็จะพบมนุษย์ในยุคดั้งเดิม นั้นมีเป้าหมายของการบริโภคที่เป็นไปเพื่อสนองความต้องการตามธรรมชาติอย่างแท้จริง คนเหล่านั้นไม่มีมโนทัศน์เรื่องกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะกรรมสิทธิ์เหนือทรัพยากรธรรมชาติ ทุกคนมีสิทธิ์ใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน เมื่อทรัพยากรธรรมชาติเป็นของส่วนรวมจึงไม่มีใครมีกรรมสิทธิ์ จึงเป็นการมองทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นฐานของระบบความคิดว่าเป็นสมบัติส่วนรวม

ดังนั้นในสังคมแบบนี้จึงไม่มีการสะสมมีแต่การแบ่งปัน เมื่อสังคมพัฒนาขึ้น เป้าหมายบริโภคของมนุษย์ก็เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนากระบวนการผลิตของมนุษย์ที่มนุษย์รู้จักสะสมของเพิ่มมากขึ้น หรือการพัฒนากระบวนการแลกเปลี่ยน จนมาถึงยุคที่สังคมมนุษย์ทั่วโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วด้วย อิทธิพลของระบบทุนนิยมแบบตะวันตก เกิดการฟั่งเฟ้อและการถูกครอบงำ โดยการแลกเปลี่ยนเชิงพาณิชย์และกลไกตลาด ทำให้เงินเข้ามาแทนที่ระบบความสัมพันธ์ประเภทอื่นอย่างรวดเร็ว การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมเริ่มสูญหายไป มนุษย์ในยุคนี้ถูกยั่วยุให้เกิดการบริโภคอย่างไร้ข้อจำกัด การบริโภคได้กลายเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพของชีวิต และมาตรฐานบ่งบอกความเจริญ ความดี เกียรติภูมิ และความสำเร็จของ

^{*} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๒/๑๑๒.

ปัจเจกบุคคลในสังคม การบริโภคนิยมได้เข้ามาครอบงำความหมายของชีวิต และแทนที่ความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบต่าง ๆ^๒

ปัจจุบันสังคมไทย กำลังจะได้ชื่อว่าเป็นสังคมบริโภคนิยมหรือวัตถุนิยม เนื่องจากคนไทยได้รับอิทธิพลจากปรัชญาวัตถุนิยมของชาวตะวันตก ที่เน้นความสำคัญด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ เป็นการส่งเสริมมนุษย์ให้เพิ่มกิเลส (ความอยาก) มากขึ้น ซึ่งขัดแย้งกับพื้นฐานการดำเนินแบบจิตนิยมเดิมของตน สังคมไทยจึงมีลักษณะขาดความเป็นเอกภาพ คือขาดความนึกคิดในความเป็นไทยที่แท้จริง ขาดจุดยืน อุดมคติ ที่จะยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ก็นิยมความเจริญด้านวัตถุ ดังจะเห็นได้จากการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และรับเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ก็มีคนหัวเก่าบางส่วนที่ต่อต้านความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุ เพราะเห็นว่าถ้ามนุษย์แข่งขันทางวัตถุมากขึ้น จะทำให้เกิดปัญหาทางสังคมมากขึ้น วัตถุนิยมส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม จนสภาพสังคมไทยตกอยู่ในสภาพเลวร้าย วิถีชีวิตชนบทรอบบั้น ประเพณีอันดีงามที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้แทบจะไม่หลงเหลือให้ชื่นชม คนไทยเป็นหนี้สินล้นพ้นตัว สังคมที่มีมิตรไมตรีความเอื้ออาทรต่อกันเหลือน้อยเต็มทน เพราะต้องแข่งขัน แกร่งแย่งเพื่อความอยู่รอด รัฐบาลเองก็บริหารประเทศโดยใช้ระบบทุนนิยม โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงทางการขยายตัวทางเศรษฐกิจและมวลรวมภายในประเทศดังที่ปรากฏชัดเจนในสังคมไทยปัจจุบัน^๓

ดังนั้นการบริโภคปัจจัย ๔ หากพิจารณาตามหลักการบริโภคปัจจัย ๔ ตามพระธรรมะพุทธจริยศาสตร์แล้ว พุทธจริยศาสตร์ได้วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องบริโภคเอาไว้ ทั้งแนะนำที่เกี่ยวกับการบริโภคปัจจัย ๔ ไว้ที่น่าสนใจ โดยมีแนวคิดที่ว่า บริโภคอย่างไร จึงจะมีคุณค่า บริโภคอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์แก่มนุษย์มากที่สุดและไม่ผิดหลักศีลธรรมอันดีงาม ดังที่พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า การที่มนุษย์ตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม คือ ความหลงระเหิร เพลิดเพลินติดใจในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส เป็นสิ่งที่ทำให้ชื่นชม สบายใจถูกใจ มุ่งแต่จะสัมผัสสิ่งที่กระทบตา หู จมูก ลิ้น คนเรามุ่งดำเนินชีวิตทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือทำความเพียร เพื่อหาสิ่งที่จะมาปรนเปรอ ตา หู จมูก ลิ้น กายของตนนั้นไม่ถูกต้อง เพราะทำให้มนุษย์มัวเมา เป็นทาสของวัตถุ ไม่พัฒนาตนเองและขัดขวางการที่จะเข้าถึงสิ่งที่ดีงามที่สูงขึ้นไปเพราะมัวแต่จะต้องหาสิ่งต่างต่าง

^๒ พระเยื้อง ปั่นแห่งเพชร, “การบริโภคปัจจัย ๔ ของพระภิกษุสงฆ์: ข้อพิจารณาทางจริยธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘). หน้า ๑.

^๓ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **ปรัชญาเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : นวสาส์นการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๗๗.

ที่เป็นวัตถุภายนอกมาบำรุงความสุข ถ้าคิดว่าเราจะมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อได้รับสิ่งเหล่านั้น คนก็ตกเป็นทาสของวัตถุ ชีวิตของคนในด้านส่วนตัวก็ไม่เป็นอิสระ ในด้านสังคม ต่างก็มุ่งหาสิ่งบำเรอตา หู จมูก ลิ้น กาย ของตัวเองให้มากที่สุด เพื่อที่จะมีความสุขเต็มที่ที่สุด ก็ทำให้ต้องเบียดเบียนกันเพราะวัตถุที่จะสนองการบริโภคที่เกินจำเป็นมีจำกัด^๔

การบริโภคในทรรศนะพุทธจริยศาสตร์จึงประกอบด้วยการรู้จักประมาณในการบริโภค การพิจารณาเสียก่อนจึงบริโภคปัจจัย ๔ ให้เป็นไปตามความหมายและประโยชน์ของสิ่งนั้น พิจารณาให้เห็นคุณค่าแท้คือประโยชน์และความจำเป็นของสิ่งนั้นและคุณค่าเทียมคือสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ไม่มีความจำเป็นหรือสิ่งที่เกินความจำเป็นไม่ติดอยู่กับรูปเสียง กลิ่น รส ค่านิยมหรือกระแสนิยมของสังคม การยึดทางสายกลางในการบริโภค ไม่ตระหนี่จนเกินไปและสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยจนเกินขอบเขต โดยยึดหลักความพอดีให้สอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจและความสามารถของตน (มัชฌิมาปฏิปทา) และความรู้หลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม รู้จักแยกแยะในสิ่งที่จำเป็นและไม่จำเป็นต่อชีวิตหลีกเลี่ยงจากทางหายนะเป็นอยู่อย่างเหมาะสมโดยมีปัญญาเป็นเครื่องนำทาง การบริโภคที่ผิด เช่น การใช้จ่ายจนเกินฐานะความเป็นอยู่ของตน การหลงติดอยู่กับสิ่งชั่วร้ายทางกามารมณ์ การพนัน ยาเสพติดล้วนก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ ฉะนั้นผู้บริโภคจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นและประโยชน์ของสิ่งนั้นเสียก่อนจึงบริโภคด้วยสติปัญญามีใช้บริโภคด้วยฉันทา (ปัญญา) จะเห็นได้ว่า การบริโภคทรัพย์หรือใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจพระพุทธศาสนามีอุดมการณ์อยู่ว่า ควรให้เป็นไปตามความจำเป็น ถูกต้อง และมีเหตุผล^๕

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นปัญหาการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนในสังคมและต้องการจะเสนอแนวคิดจะให้คนไทยรู้จักการบริโภคปัจจัย ๔ ด้วยการนำเอาหลักแนวคิดทางพุทธจริยศาสตร์มาใช้ในการบริโภคปัจจัย ๔ ตามที่พระพุทธเจ้าทรงต้องการให้บุคคลทั้งหลายดำเนินเจริญรอยตามเพื่อให้สังคมไทยมีการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตามหลักพุทธจริยศาสตร์มีแนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคปัจจัย ๔ แต่ผู้คนจำนวนมากก็ยังขาดการศึกษาถึงวิถีแนวทางการบริโภคปัจจัย ๔ จึงก่อให้เกิดความเดือดร้อน วุ่นวาย หลักพุทธจริยศาสตร์มีคุณค่าและประโยชน์หากสังคมไทยได้นำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ในชีวิตอย่างแท้จริง ก็จะไม่ตกเป็นทาสแห่งกระแสบริโภคนิยม สังคมไทยก็จะได้ชื่อว่าเป็นสังคมแห่งปัญญา และคุณภาพชีวิตของคนไทยก็จะเป็นสุขอย่างแท้จริง

^๔ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๑๓/๒๕๑.

^๕ กุลลณี มุทธากุลิน, “การวิเคราะห์การบริโภคแนวพุทธปรัชญา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒๐.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่องพุทธจริยศาสตร์กับการบริโภคปัจจัย ๔ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในการบริโภคปัจจัย ๔

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคตามทฤษฎะพุทธจริยศาสตร์

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในการบริโภคปัจจัย ๔ ศึกษาการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม และวิเคราะห์การบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร คือ ศึกษาค้นคว้าจากหลักฐาน ได้แก่ เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ และเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ พุทธจริยศาสตร์ในการบริโภคปัจจัย ๔ มีลักษณะอย่างไร

๑.๔.๒ การบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมีลักษณะอย่างไร

๑.๔.๓ วิเคราะห์การบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์มีข้อเท็จจริงสอดคล้องกันหรือต่างกันอย่างไร

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ พุทธจริยศาสตร์ หมายถึง หลักประพฤติปฏิบัติที่จะพยายามตอบปัญหาว่า เราควรทำอะไร เป้าหมายของชีวิตควรจะเป็นอย่างไร เราจะต้องปฏิบัติหรือแก้ไขตนอย่างไรจึงจะ

บรรลुซึ่งความดีสูงสุด หรือเราควรทำอะไรเพื่อความดีของสังคมหรือเพื่อประโยชน์สุขของมนุษยชาติ

๑.๕.๒ คนไทย หมายถึง ผู้คนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอื่นๆ ที่มีสัญชาติไทย เชื้อชาติไทยโดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ถูกต้องตามกฎหมายของราชอาณาจักรไทย

๑.๕.๓ วิถีชีวิต หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย วิถีชีวิตไทย จึงเป็นแหล่งรวมความรู้เรื่องสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาของคนไทย การประเพณี ปฏิบัติ การศึกษาอบรม และการสืบทอดวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๑.๕.๔ การบริโภคปัจจัย ๔ หมายถึง การใช้สิ่งของต่าง ๆ เพื่อการยังชีพ มีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคซึ่งสิ่งของเหล่านี้เรียกว่า ปัจจัย ๔ มีข้ออธิบายดังนี้

๑) **ด้านอาหาร** คือ สิ่งที่เรารับประทานเข้าไปแล้วทำให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกายในด้านต่าง ๆ ไม่ทำให้เกิดโทษ เช่น เนื้อสัตว์ ข้าว แป้ง ผัก ผลไม้ นม ฯลฯ อาหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นต่อชีวิตที่ช่วยทำให้ร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรงสมบูรณ์สามารถทำกิจกรรมต่างๆ

๒) **ด้านเครื่องนุ่งห่ม** คือ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ใช้ห่อหุ้มร่างกาย ปกปิด เพื่อละอายละอาย

๓) **ด้านที่อยู่อาศัย** คือ การมีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยจากภัยพิบัติมีหลักแหล่งเป็นที่ตนเองหรือของบุคคลอื่นที่ใช้สำหรับปลูกสร้าง อาคารบ้านเรือน หรือใช้เป็นแหล่งในการทำมาหากิน ประกอบอาชีพ เช่น ทำนา ทำไร่ เป็นต้น

๔) **ด้านยารักษาโรค** ขาในที่นี้ คือ ยารักษาโรค หมายถึง วัตถุ และ/หรือ สารเคมีที่ใช้ในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บของมนุษย์ให้บรรเทาและหายจากโรค มิใช่ยาเสพติดให้โทษ

๑.๕.๕ คนไทยกลุ่มบริโภคนิยม หมายถึง กลุ่มคนไทยที่ชอบบริโภคปัจจัย ๔ เกินความจำเป็นและชอบบริโภคตามกระแส แฟชั่นใหม่ ๆ โดยมีคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมา

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ พระเยื้อง ปั่นหน่งเพชร ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การบริโภคปัจจัย ๔ ของพระภิกษุสงฆ์: ข้อพิจารณาทางจริยธรรม” พบว่าการบริโภคปัจจัย ๔ ของพระภิกษุสงฆ์ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เนื่องจากบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไป พระภิกษุสงฆ์เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคปัจจัย ๔ จากที่เคยกำหนดไว้ ทั้งในแง่ของการได้มา การใช้ครอบครองและ

เก็บสะสม ตลอดจนมีการใช้ปัจจัยอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากปัจจัย ๔ รวมทั้งเงินทองซึ่งเป็นปัจจัยค่าใช้สอยทั้งส่วนตัวและส่วนรวมได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพระภิกษุสงฆ์ในปัจจุบัน^๖

๑.๖.๒ กุลลินี มุทธากลิน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การบริโภคแนวพุทธปรัชญา” พบว่า มนุษย์ถูกผลักดันให้แสวงหา ครอบครอง สะสมบริโภควัตถุให้อยู่ในปริมาณที่เพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา สังคมปัจจุบันจึงอยู่ในรูปของสังคมบริโภคนิยมอันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคระบบทุนนิยมสมัยใหม่^๗

๑.๖.๓ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้เขียนในหนังสือ “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ” ว่า การบริโภคนั้นจะต้องมีจุดหมาย ไม่ใช่การบริโภคแล้วเกิดความพึงพอใจเท่านั้น แต่การพึงพอใจต้องให้ผลที่ตามมาคือเกิดคุณภาพชีวิตด้วยนอกนี้ยังได้กล่าวถึงเรื่องการสันโดษว่า ในทางพระพุทธศาสนานั้น สันโดษจะต้องมากำกับความเพียรเสมอ สันโดษเพื่อประหยัดแรงงานและเวลาที่จะสูญเสียไปในการที่จะปรนเปรอตน และเอาแรงงานและเวลานั้นไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต^๘

๑.๖.๔ ปรีชา ช้างขวัญยืน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาจริยศาสตร์สังคมในพุทธศาสนา ในเชิงวิจารณ์,” พบว่า การดำรงชีวิตอยู่ของบรรพชิตและฆราวาสในพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องต่างกันลำดับขั้นของการประพฤติปฏิบัติ กล่าวคือ ของบริโภคที่จำเป็นมี ๔ อย่างนั้น ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เกสัช (ยารักษาโรค) ดังนั้น ฆราวาสที่เป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งจะทำกิเลสของตนให้ลดลง ก็อาศัยหลักปฏิบัติอันเดียวกันได้ คือ สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต มีปัจจัย ๔ ดังกล่าวมาแล้ว สิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งจำเป็น และควรแสวงหาเท่าที่จำเป็น แต่คำว่าจำเป็นของนักบวชและของฆราวาสนั้นต่างกัน เช่น อาหาร นักบวชต้องอาศัยชาวบ้าน จำเป็น จึงหมายความว่าเพียงพอสำหรับการบริโภคในแต่ละวันเท่านั้น ส่วนชาวบ้าน ต้องเก็บไว้เพื่อวันอื่น ต้องทำบุญให้ทาน ต้องเผื่อแผ่ญาติพี่น้อง จึงต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย^๙

^๖ พระเยื้อง ปั่นแห่งเพชร, “การบริโภคปัจจัย ๔ ของพระภิกษุสงฆ์: ข้อพิจารณาทางจริยธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘). หน้า จ.

^๗ กุลลินี มุทธากลิน, “การวิเคราะห์การบริโภคแนวพุทธปรัชญา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๑๔๕.

^๘ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๓๐.

^๙ ปรีชา ช้างขวัญยืน, “การศึกษาจริยศาสตร์สังคมในพุทธศาสนา ในเชิงวิจารณ์,” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐).

๑.๖.๕ พิศมัย สอนบุญมี ได้ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจศาสตร์กับปรัชญาพุทธศาสนา” พบว่า การบริโภคและการแจกจ่าย โดยพระพุทธศาสนาเห็นว่าความต้องการที่ไม่จำกัด (โลภะ) นั้นควรจะถูกรวบรวมหรือถูกจำกัดให้หมดไป การบริโภคนั้นเป็นมรรควิธีไม่ใช่ผลสุดท้าย พุทธศาสนิกชนจึงควรที่จะแสวงหาเพียงปัจจัย ๔ ซึ่งผลก็คือจะไม่มีการผลิตมากเกินไปกลับจะมีการบริโภคแต่น้อย การทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติจะไม่เกิดขึ้นอย่างที่เป็นอย่างยิ่งไปกว่านั้น พระพุทธศาสนาเชื่อในเรื่องของเหตุและผล จึงแสวงหาความสุขพอประมาณตามเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้น ผ่านทางอายตนะต่างๆ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจมนุษย์กับธรรมชาติจึงผสมกลมกลืนไปตลอด ในภาวะเช่นนี้มนุษย์จึงสามารถพัฒนาไปได้และเป็นอิสระอย่างเต็มที่แท้จริง แต่เศรษฐกิจศาสตร์กลับให้ความสนใจเรื่องของวัตถุและพยายามผลิตวัตถุมากขึ้น จึงกลายเป็นความยึดมั่นในวัตถุนั้น ๆ ความแตกต่างในพุทธปรัชญาและปรัชญาเศรษฐกิจศาสตร์จึงมีผลกระทบต่อบุคคลทั้งหลายหาประมาณมิได้^{๑๐}

๑.๖.๖ อี.เอฟ. ชูเมกเกอร์ ได้เขียนในหนังสือ จิวแต่แจ้วเศรษฐกิจศาสตร์เชิงพุทธพบว่า หลักธรรมที่ว่าด้วย “สัมมาอาชีวะ” ซึ่งเป็นข้อหนึ่งในมรรคมีองค์ ๘ ของพระพุทธเจ้าโดยมองศาสนาพุทธในแง่เศรษฐกิจศาสตร์ และมองว่า เศรษฐศาสตร์สมัยใหม่อาจไปถึงทางตัน เขากล่าวว่าเรื่อง สัมมาอาชีวะคือ การเลี้ยงชีพชอบเป็นเรื่องที่สำคัญมาก และแสดงว่าพุทธศาสนาเห็นความสำคัญของเรื่องเศรษฐกิจ และเสนอวิถีทางที่ถูกต้องในการแก้ปัญหาของมนุษย์^{๑๑}

๑.๖.๗ สุเชวณ พลอยชุม ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ “จริยศาสตร์แนวพุทธ” สรุปได้ว่า “การพูดว่า การกระทำของมนุษย์ถูกหรือผิด หรือว่าทั้งถูกทั้งผิดจะใช้ได้หรือมีความหมายก็เฉพาะเมื่อมนุษย์มีเสรีภาพที่จะกระทำในขอบเขตของเงื่อนไขที่เป็นเหตุเป็นผลของกันและกันเท่านั้น ถ้าว่าการกระทำของมนุษย์เป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าหรือเป็นเพียงผลสะท้อนของมรดกทางกายหรือถูกกำหนดอย่างสิ้นเชิงโดยอดีตทางจิตใจของเราเอง การกระทำของเราก็คงไม่ได้ว่าถูกหรือผิดเพราะถูกบังคับให้ทำหรือไม่มีเสรีภาพในการกระทำ ด้วยเหตุนี้การกระทำของมนุษย์จะถือว่าถูกหรือผิดได้ ก็ต่อเมื่อมีการกระทำนั้นแม้ว่าจะถูกสถานการณ์บางอย่างกำหนดให้ตัดสินใจทำแต่เขา

^{๑๐} พิศมัย สอนบุญมี, “การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจศาสตร์กับปรัชญาพุทธศาสนา,” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๗).

^{๑๑} อี.เอฟ.ชูเมกเกอร์, (สมบุรณ์ สุภคิลป์ แปล), *จิวแต่แจ้วเศรษฐกิจศาสตร์เชิงพุทธ*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๕๑.

จะต้องทำโดยไม่ถูกบังคับให้กระทำ และมีเสรีภาพในการกระทำ (อดุลการ) ภายในขอบเขตบางอย่างที่เป็นอยู่ในโลก”^{๑๒}

สรุปได้ว่าจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการการบริโภคน้ำจืด ๔ และให้ความสำคัญในด้านการบริโภคน้ำจืดมากกว่าที่จะดำรงตนให้อยู่ในศีลธรรมและหลักธรรมที่นำมาใช้แก้ไขปัญหามลพิษ การศึกษาต้องช่วยพัฒนาสังคมให้ร่มเย็นเป็นสุข เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ซึ่งถ้าเข้าใจพุทธปรัชญาแล้วก็จะเข้าใจสังคมได้ดีขึ้นและไม่ตกใจไปกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม พุทธปรัชญานั้นถือว่าเป็นหลักแนวคิดที่สำคัญในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ทราบปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษ การดำเนินชีวิตของคนไทย ดังนั้นจึงต้องศึกษาให้ เกิดความเข้าใจเพื่อสามารถนำไปใช้ในสังคมไทยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ ดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕

๑.๗.๒ ศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัย ตำรา บทความทางวิชาการ รวมถึงเว็บไซต์ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

๑.๗.๓ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ และชั้นทุติยภูมิตามกรอบวัตถุประสงค์

๑.๗.๔ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๗.๕ เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบถึงพุทธจริยศาสตร์ในการบริโภคน้ำจืด ๔

๑.๘.๒ ทำให้ทราบถึงการบริโภคน้ำจืด ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม

๑.๘.๓ ทำให้ทราบถึงการวิเคราะห์การบริโภคน้ำจืด ๔ ของคนไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์

^{๑๒} สุเชาว์ พลอยชุม, จริยศาสตร์แนวพุทธ, (พิมพ์ครั้งที่ ๓), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๓๒.